

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 6.

Lýsingarprisur fyri peltireglu: 30 øyr. á forsiðuni,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við størri lýsingum fæst
avsláttur í prisinum.

Tírsdag hin 7. februar 1928.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið — Porto. Blaðið
verður bílagt á posthúsinum, brævsavnarstøðum
og skrivstovuni. Telf. 143.

2. árg.

I 1903 SKRIVADI HIN
NAVNFRAMI HALVDAN
KOHT um arbeiðararørluna í
Noregi, sum um tað mundið
var spjðdd soleiðis, at hin norski
arbeiðaraflokkurin ikki til fullnar
stóð sum ein heild, og av teirri
orsøk ikki kundi bróta seg fram
til tað mentunnarstøði, sum ar-
beiðaraflokkurin langtar eftir:
»Socialdemokratiet er i Færd
med at blive Landets eneste
radikale Parti, og en stærk Be-
vægelse gør sig gældende for at
sammensmælte Arbejdergrup-
perne. For eller senere vil sik-
kert dette ske, og da skal det
samlede Arbejderparti støt og
sikkert vinde frem til ledende
Stilling i Norge.«

Hesin spádómur Halvdan
Kohls er í hesum árið vorðin
ein sannleiki. Noregs arbeiðara-
flokkur er komin til tað stóðu
í Noreg, sum tað kann eydnast
einum arbeiðaraflokki við sam-
anhaldi, har málini verða sett í
hásætri, og tað, sum á annan
hátt fellur millum tær einstaku
hugsjónirnar, verður sett til síðis,
so at tað altíð verður samfel-
agið og samfelagsins borgarar,
sum arbeiðaraflokksins mál
verða at ringja seg um. At
Noregs arbeiðaraflokkur gingu
saman í eina heild, forði við
sær í fyrsta umfarið ein hábær-
ligan sigur, við síðstlidna Stór-
tingsval. Tað var longu tá eyð-
sæð, at tað fyrsta, sum hetta val
vildi volda, var, at eitt nýtt
ríkisstýrið mátti setast í Noreg,
men hvør ið fekk tað til upp-
gávu, hekk leingi í tí óvissa.
Nú er tað avgjørt, at stýrisskifti
hefur verið í Noreg, og arbeið-
araflokkurin skipaði ríkisstjórn-
ina av monnum innanfyri sín
egna ring. Hetta er fyrsta sinnið,
at arbeiðarnir eystan fyri hav
hava verið settir til eina slíka
álvarsliga uppgávu, sum atstjórn
gamla Noregi, og vilja tí allir
heimsins arbeiðarar av besta
huga frambæra ynski um, at tað
má eydnast teim norsku arbeið-
arum at halda soleiðis stýris-
svølin á Noregis skútu, at tað
má verða ein uppgongutíð fyri
Noreg, og at Stórtingið í teim
komandi árum vil stilla seg eitt
síndur annarleiðis yvurfyri tí
arbeiðandi fólkinum, enn gjørt
varð í fjór, tá ið »tukthúslógin«
varð samtykt.

Í tí nýggja Noreg, tí frælsa
Noreg, má arbeiðsmannsins
menniskjulliga rættindir ikki
knógvast á slíkan hátt, sum
gjørt varð, tá ið »tukthúslógin«
varð samtykt.

Av teim trimum norðanlond-
um hefur Noreg í flestum ára-
málum verið í samræði við
annaðhvørt av hinum báðum
grannalondunum, Danmark og

seinri Svearíki. Hetta hefur
kanska í mongum verið ein at-
voldin til, at arbeiðaraflokkurin
ikki hefur ment seg fyrr enn í
seinri árum, sum hann hefur í
hinum báðum grannalondunum.
men Noregsmenn eru seigir og
halda áfram, nógv sipandi til
Ivar Aasens: vit koma, bert vit
ganga beint. Tað hefur verið
væl gingið, hóast tað ikki var
lætt gingið, og tað hefur verið
beint gingið, sjálvt um tað ikki
var so skjótt gingið. Takið var
altíð at vinna áfram, og alt
hefur borið tann vegin, og nú
situr arbeiðaraflokkurin við rík-
isstýrinum. Við at venda sær
aftur til søguna, vil einhvør
hugsandi arbeiðari kunna slúttu
sær til, hvussu tað ber til, at hin
norski arbeiðarin hefur staðið í
ymsum flokkum og ikki fyrr
enn stutt síðani kom at standa
saman sum ein heild í stríðnum
fyri málum arbeiðarans, sum
gav hetta undrunarverda úrslit
so knappliga, at um ikki teir, sum
mest væntaðu av framgongdini
við valið 1927, høvdu hugsað
sær henda møguleika.

Noregs fólk endurreistist, po-
litisk sæð eisini í 1814. Men
»fólkið«, sum so mangan verður
rópt uppá, var ikki fólk yvur-
høvir, og minni enn so —
»benamaður« var ikki taldur
við í teirri tíðini, teir høyrdu
ikki til tað, sum tá nevndist
»fólkið«. Lítið bert aftur á hin
tiltíðna, grundlóggevandi Eiðs-
voldarfundin. Har var eingin,
sum bjóðaði til at bera upp á
mál at lata húskarlir, hand-
verksmenn og benarmenn fáa

stemmurætt, tað var verri enn
so. »Fólkið«, sum í tí »demo-
kratiinum« skuldi hava ræðið í
Noregs landi, vóru: embætis-
menn, handilsmenn og bóndir.
Men samanborið við, hvussi
vorðið var í øðrum londum í
Europa, so varð hetta kortini
eitt framstig. Landastýrið hevði
til ta tíð bert ligið í hondunum
á tí konguliga embætisstandi, og
sjálvsagt bardust teir sum harð-
ast fyri at halda alt í somu
gomlu gongd, tí teir vóru ikki
til síns at lata hetta ræði frá
sær. Hygg bert eftir, hvar
bóndir eftir bestu evnum
royndu at gerast sjálvbjargnir,
og vildu hevjað sít sjálvbjargni
yvurfyri teim konguliga embæt-
ismonnum, so vórðu teir harð-
liga slignir til jarðar. Ikki var
lukkuligt at mussað ímóti slíkum
harrum.

Til eina sanna arbeiðarareisn-
ing kenst einki til, fyrr enn í
1848, tá ið Marcus Thrane hin
27. desember stovnaði Noregs
fyrsta arbeiðsmannafelag, »Dram-
mens Arbejderforening«. Hetta
fyrsta arbeiðsmannafelagið í No-
reg setti sum fyrsta mál at starv-
ast fyri: at virka fyri, at arbeið-
arin so við og við kom til betri
kor og kundi gerast minni fjøtr-
aður av peningamonnum.

Starvaðist so Marcus Thrane
og starvsbrøður hans fyri hesum
máli, og eydnaðist tað at fílyrta
fleiri feløg, so arbeiðarin so
smátt byrjaði at skilja, at teir
við samanhald vildu vinna
áfram, annans ikki. Í 1849 hevði
Thrane stovnað 10 arbeiðsmanna-
feløg, í 1850 var hann formaður

fyri 100 arbeiðsmannafeløgum í
eystara Noreg, og í hesum
feløgum vóru 8100 limir, og
áður enn árið leyk vóru ikki
minni enn 273 feløg, við einum
limatalið 20,850. So skjótt ment-
ist henda røsla, hóast hon
hevði nógv at berjast ímóti, so-
væl sum hon hevði mong mál
at starvast fyri.

Eina roynd gjørdi teir norsku
arbeiðararnir, sum fekk søgu-
ligan týðning, og tað var, at
teir fingi í lag at senda eina
adressu til »stathaldarans«, sum
hevði 13,000 undirskriftir. Í hesari
adressu ella bønarbrævið var
ávið, hvussu hitt fáteka fólkið
leið meiri og meiri, so tað var
heilt ótoluligt, og biðið var, at
»statsstýrið« vildi verða beina-
samt og rudda burtur alt tað,
sum tarnaði og forðaði arbeið-
arafólkinum í at gerast sjálv-
bjargið.

Langt um leingi kom so
svarið frá allar ovarsta tindi,
Oscar I, at hann sjálvur vildi
bestemma og avgera, soleiðis
sum hann helt tað verða til all-
manna gagn. Í einum petti av
svarinum standa hesi orð, sum
týðuliga prógva, hvussi lítli fat-
anin er á »ovarsta tindi«, tá ið
tað ringir seg um mál arbeiðs-
manna: »Hans Majestet har
med Belymring betragtet den
misledende indflydelse paa den
arbejdende Klasse, som i den
senere Tid har vist sig, og nærer
det Haab, at retsindige Mænd,
baade i og udenfor denne Klasse,
vil række Haand til at fortænge
Anskuelse, der lettelig kan lede
bort fra Ordenens, Lovlighe-

dens og Samdrægtighedens Vej.«

Stórtingið gjørdi einki við
adressuna ella umsóknina, men
legði hana burt. Arbeiðsmanna-
feløgin ótolnaðust, hildu fundir
og samtyktu at »demonstrera«,
men her skuldi hitt norska aft-
urhaldið vísa tenn og kløvur
Arbeiðaraflokksins fremstu menn
vóru arresteraðir, »kommis-
sion« niðurstett til at granska
viðurskiptini, skaffa prógv um
»strafbare Planer og Foretagender
af Arbejderforeningernes
Medlemmer eller Ledere.« Úr-
slitið varð, at teir, sum høvdu
maktina, dømdu arbeiðsmenn-
inar til harðar straffir ella stórar
peningabøtur. Eitlanin hjá yvir-
veldini var bert hin eina, at
sláa hesa arbeiðararørlu so hart,
og tað frá grundini av, at hon
aldrig skuldi reisast aftur.

Í Noreg, sum alla aðrastaðni
um heimin, gekk leiðin til ar-
beiðarans frælsi inn í gjeðnum
fongsulsdyrnar, hetta er hin
vanligu vegurin, og var tað
heldur einki undur í, at tað
gekk soleiðis í Noreg heldur.
Marcus Thrane varð settur í
tukthús, og felagar hansara við.
Í 4 ár vóru teir har, og tá ið
dagur rann og menninir komu
úr tukthúsinum, vóru víður-
skiftini broytt og vónirnar brost-
nar, og ikki varð hildið til at
fílyrta feløg aftur enn á sinnið.
Marcus Thrane fór til Ameríku.
Men stóði hevði hann lagt so
væl, at aldri doyði hugsanin
ímillum hitt arbeiðandi fólkið
— at gerast sjálvbjargið.

Í 80-unum tók hin politiska
arbeiðararørlan aftur ferð á seg,

„Tað greiður seg nokk . . .“

Bretskir politimenn taka lógvatak og seta fotur í spenn fyri at halda tí fílvitnu mannabúgvuna burtur, tá ið skip við
ferðafólki leggur at bryggjunum.